

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની વડી અદાલતમાં

આર/સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપ્લિકેશન નં. ૬૮૬૨/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ડૉ. એ.પી. ઠાકર

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	હા
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	ના

=====

સુરેશભાઈ @ ભાણાભાઈ બાબારભાઈ પટેલ

વિરુદ્ધ

પોલીસ કમિશનર અને ૩ અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ માટે સુશ્રી વાસવી એન. કાપડિયા(૬૦૭૯)

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ માટે શ્રી નિસર્ગ એસ. શાહ(૮૮૮૬)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧, ૨, ૩ માટે ડી.એસ.(પ) દ્વારા નોટિસ બજવણી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૪ માટે સુશ્રી મોક્ષા ઠક્કર, અધિક પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર(૨)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ડૉ. એ.પી. ઠાકર

તારીખ: ૨૧/૦૬/૨૦૧૯

સીએવી ચુકાદો

૧. રુલ. સામાવાળા – રાજ્ય વતી વિદ્વાન અધિક પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી મોક્ષા ઠક્કર રુલની નોટિસની બજવણી માફ રાખે છે.

૨. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ સાથે વંચાણે લેતાં ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની હાલની પિટિશન દ્વારા, અરજદારે નીચે મુજબની દાદ માંગી છે.

(એ) આપ નામદાર સામાવાળા નં. ૧, ૨ અને ૩ ને સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપ્લિકેશન નં. ૪૬૫૩/૨૦૧૭ માં પસાર કરેલ તારીખ ૦૫/૦૭/૨૦૧૭ ના હુકમનું પાલન કરવાનો નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.

(બી) આપ નામદાર સામાવાળાઓને તારીખ ૧૬/૦૫/૨૦૧૭ ની ફરિયાદ પર એફ.આઈ.આર. નોંધવાનો તેમજ કસૂરવાર અધિકારીઓ સામે યોગ્ય શિસ્તભંગના પગલાં શરૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.

(સી) આપ નામદાર સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલ તારીખ ૩૦/૦૭/૨૦૧૭ ની ‘સમજ યાદી’ રદ કરવા મહેરબાની કરશો.

૩. અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, તેમણે સંબંધિત પોલીસ સત્તાવાળા સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરી હતી, જેમણે તેમની એફ.આઈ.આર. નોંધી ન હતી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, તેના અનુસંધાનમાં, તેમણે સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપ્લિકેશન નં. ૪૬૫૩/૨૦૧૭ દાખલ કરી હતી, જેનો આ અદાલત દ્વારા સામાવાળાઓને ફરિયાદની તપાસ કરવા અને કોઈ કોન્ફ્લિક્ટિંગ ગુનો બને છે કે નહીં તે નક્કી કરવાનો નિર્દેશ આપીને નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો. અરજદારની એવી દલીલ છે કે આ અદાલતના હુકમ મુજબ, સામાવાળા નં. ૨ એ ફરિયાદની તપાસ

કરવાની અને કોઈ કોન્સિડેબલ ગુનો બને છે કે નહીં તે નક્કી કરવાનું હતું. પરંતુ કોઈ કોન્સિડેબલ ગુનો બને છે કે નહીં તે નક્કી કરવાને બદલે, પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટરે માત્ર એવી ‘સમજ ચાટી’ જારી કરી દીધી હતી કે આ બાબત દીવાની વિવાદને લગતી છે અને તેથી, અરજદારે યોગ્ય ઉપાય માટે યોગ્ય દીવાની અદાલતનો સંપર્ક કરવો જોઈએ. અરજદાર દ્વારા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે ઉપરોક્ત સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપ્લિકેશનમાં પસાર કરવામાં આવેલ આ અદાલતના હુકમનું પાલન ન થવાને કારણે, તેમણે આ અદાલત સમક્ષ ક્રિમિનલ મિસ. અપ્લિકેશન નં. ૨૧૨૪૬/૨૦૧૭ દાખલ કરી હતી, જે નવેસરથી અપ્લિકેશન દાખલ કરવાની છૂટ સાથે પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી. તેમના જણાવ્યા અનુસાર, ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની તેમની અરજી કોન્સિડેબલ ગુનાનો સંદર્ભ આપે છે અને તેથી, સંબંધિત પોલીસ સત્તાવાળા દ્વારા એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવવી જોઈતી હતી, પરંતુ પોલીસ સત્તાવાળાએ તેમની ફરિયાદ નોંધી નથી, જ્યારે કે સમાન હકીકતો પર ફરિયાદ નોંધવામાં આવી છે. તેમણે હાલની પિટિશન મંજૂર કરવાની અરજ કરી છે.

જ. સામાવાળા નં. ૨ – મૂળ ફરિયાદીએ સોગંદનામા પર જવાબ દાખલ કર્યો છે જેમાં તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે આ બાબત દીવાની વિવાદને લગતી છે અને હાલના અરજદારે મિલકતના વેચાણની સમગ્ર અવેજની રકમ મેળવી લીધી છે અને જમીનના ભાવમાં વધારો થવાને કારણે, અરજદારનો ઈરાદો વધુ નાણાં મેળવવાનો છે અને આ ઈરાદા સાથે તેઓ એફ.આઈ.આર. નોંધાવવા માંગે છે.

એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે હકીકતમાં, ફરિયાદી એટલે કે રતિલાલ રણછોડભાઈ પટેલ દ્વારા હાલના અરજદાર અને અન્ય વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૨૦ અને ૧૨૦(બી) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે સી.આર. નં. આઈ-૧૨૧/૨૦૧૮ વાળી એક એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે અરજદાર સમાન જમીન માટે ઘણા વ્યક્તિઓની તરફેણમાં જનરલ પાવર ઓફ એટર્ની કરી આપવાની ટેવ ધરાવે છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, વિવાદ દીવાની પ્રકારનો છે અને તેને ફોજદારી રંગ આપવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રાથમિક તપાસમાં જણાયું છે કે કોઈ કોન્ફ્લિક્ટિંગ ગુનો બન્યો નથી અને તેથી, એફ.આઈ.આર. ન નોંધવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદાર ચોક્કસપણે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ જઈ શકે છે અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૧૮૦ હેઠળ ખાનગી ફરિયાદ દાખલ કરી શકે છે. આ તમામ કારણોસર, હાલની પિટિશન રદ કરવાની અરજ કરવામાં આવી છે.

પ. અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિસર્ગ શાહ અને સામાવાળા – રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન અધિક પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી મોક્ષા ઠક્કરને વિગતવાર સાંભળવામાં આવ્યા. રેકર્ડ પર મુકાયેલી સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું.

ડ. અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી નિસર્ગ શાહે પિટિશનના મેમોમાં વર્ણવેલી હકીકતો જ ભારપૂર્વક રજૂ કરી છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે હકીકતોના આપેલ સંજોગોમાં, વ્યથિત પક્ષકારને દીવાની તેમજ ફોજદારી કાયદા હેઠળનો

ઉપાય ઉપલબ્ધ છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે કોસ ફરિયાદ નોંધાઈ ચૂકી છે અને સમાન હકીકતો પર, પોલીસ સત્તાવાળા દ્વારા હાલના અરજદારની એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી રહી નથી. ફરિયાદની હકીકતોનો સંદર્ભ આપતાં, તેમણે રજૂઆત કરી છે કે તેમાં પ્રથમદર્શી રીતે કોગ્નિઝેબલ ગુનો બનતો હોવાનું જણાય છે જેને એફ.આઈ.આર. તરીકે નોંધવો જરૂરી છે. **વિજયેન્દર કુમાર અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય** ના કેસમાં, જે (૨૦૧૪) ૩ એસ.સી.સી. ૨૮૮ માં રીપોર્ટ થયેલ છે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખતાં, તેમણે હાલની પિટિશન મંજૂર કરવાની અરજ કરી છે.

૭. તેનાથી વિરુદ્ધ, સામાવાળા – રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન અધિક પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી મોક્ષા ઠક્કરે ઉપરોક્ત સંદર્ભિત પાંડેસરા પોલીસ સ્ટેશનના ફરિયાદી પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સોગંદનામા પરના જવાબોમાં વર્ણવેલી હકીકતો જ રજૂ કરી છે અને રજૂઆત કરી છે કે પ્રાથમિક તપાસમાં એવું જણાયું છે કે કોઈ કોગ્નિઝેબલ ગુનો બનતો નથી અને વિવાદ દીવાની પ્રકારનો છે, તેમણે પિટિશન રદ કરવાની અરજ કરી છે.

૮. **લલિતા કુમારી વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ સરકાર અને અન્ય** ના કેસમાં, જે (૨૦૧૪) ૨ એસ.સી.સી. ૧ માં રીપોર્ટ થયેલ છે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરાગ્રાફ નં. ૧૨૦.૧ થી ૧૨૦.૮ માં નીચે મુજબના તારણો, નિર્દેશો આપ્યા છે:-

“૧૨૦.૧ સંહિતાની કલમ ૧૫૪ હેઠળ એફ.આઈ.આર. નોંધવી ફરજિયાત છે, જો માહિતી પરથી કોન્ફિઝેબલ ગુનો બનતો હોવાનું જણાય અને આવી સ્થિતિમાં કોઈ પ્રાથમિક તપાસ કરવાની પરવાનગી નથી.

૧૨૦.૨ જો મળેલી માહિતી પરથી કોન્ફિઝેબલ ગુનો બનતો હોવાનું જણાતું ન હોય પરંતુ તપાસ કરવાની આવશ્યકતા જણાતી હોય, તો કોન્ફિઝેબલ ગુનો બને છે કે નહીં તે માત્ર સુનિશ્ચિત કરવા માટે જ પ્રાથમિક તપાસ કરી શકાય છે.

૧૨૦.૩ જો તપાસ પરથી કોન્ફિઝેબલ ગુનો બનતો હોવાનું જણાય, તો એફ.આઈ.આર. અવશ્ય નોંધવી જોઈએ. એવા કેસોમાં જ્યાં પ્રાથમિક તપાસ ફરિયાદ બંધ કરવામાં પરિણમે છે, ત્યાં આવા બંધ કરવાની નોંધની એક નકલ પ્રથમ માહિતી આપનારને તુરંત જ અને એક અઠવાડિયાથી વધુ વિલંબ કર્યા વિના પૂરી પાડવી જોઈએ. તેમાં ફરિયાદ બંધ કરવા અને આગળ ન વધવા માટેના સંક્ષિપ્ત કારણો જણાવવા જોઈએ.

૧૨૦.૪ જો કોન્ફિઝેબલ ગુનો બનતો હોવાનું જણાય તો પોલીસ અધિકારી ગુનો નોંધવાની પોતાની ફરજમાંથી છટકી શકે નહીં. કસૂરવાર અધિકારીઓ કે જેમને મળેલી માહિતી પરથી કોન્ફિઝેબલ ગુનો બનતો હોવાનું જણાતું હોવા છતાં તેઓ એફ.આઈ.આર. નોંધતા નથી, તેમની સામે પગલાં લેવાવા જોઈએ.

૧૨૦.૫ પ્રાથમિક તપાસનો વ્યાપ મળેલી માહિતીની સત્યાર્થતા કે અન્ય બાબતો ચકાસવાનો નથી પરંતુ માહિતી પરથી કોઈ કોગ્રિઝેબલ ગુનો બને છે કે કેમ તે માત્ર સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.

૧૨૦.૬ કયા પ્રકારના અને કયા કેસોમાં પ્રાથમિક તપાસ કરવાની રહેશે તેનો આધાર દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર રહેશે. જે વર્ગના કેસોમાં પ્રાથમિક તપાસ કરી શકાય છે તે નીચે મુજબ છે:

(એ) લગ્ન વિષયક વિવાદો / કૌટુંબિક વિવાદો

(બી) વ્યાપારી ગુનાઓ

(સી) તબીબી બેદરકારીના કેસો

(ડી) ભ્રષ્ટાચારના કેસો

(ઈ) એવા કેસો કે જ્યાં ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં અસામાન્ય વિલંબ/શિથિલતા હોય, ઉદાહરણ તરીકે, વિલંબના કારણો સંતોષકારક રીતે સમજાવ્યા વિના બાબતની જાણ કરવામાં ૩ મહિનાથી વધુનો વિલંબ.

ઉપરોક્ત માત્ર દ્રષ્ટાંતો છે અને તે તમામ સંજોગોની સંપૂર્ણ યાદી નથી કે જેમાં પ્રાથમિક તપાસ જરૂરી બની શકે.

૧૨૦.૭ આરોપી અને ફરિયાદીના અધિકારોની ખાતરી અને રક્ષણ કરતી વખતે, પ્રાથમિક તપાસ સમયબદ્ધ હોવી જોઈએ અને કોઈપણ સંજોગોમાં તે ૭ દિવસથી વધુ ન હોવી જોઈએ. આવા વિલંબની હકીકત અને તેના કારણો જનરલ ડાયરીની નોંધમાં પ્રતિબિંબિત થવા જોઈએ.

૧૨૦.૮ જનરલ ડાયરી/સ્ટેશન ડાયરી/દૈનિક ડાયરી એ પોલીસ સ્ટેશનમાં મળેલી તમામ માહિતીનો રેકર્ડ હોવાથી, અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ કે કોન્સિઝેબલ ગુનાઓને લગતી તમામ માહિતી, પછી ભલે તે એફ.આઈ.આર. ની નોંધણીમાં પરિણમે કે તપાસ તરફ દોરી જાય, સદર ડાયરીમાં ફરજિયાતપણે અને ઝીણવટપૂર્વક પ્રતિબિંબિત થવી જોઈએ અને પ્રાથમિક તપાસ કરવાનો નિર્ણય પણ, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, પ્રતિબિંબિત થવો જોઈએ.”

૯. તેલંગણા રાજ્ય વિરુદ્ધ હબીબ અબ્દુલ્લા જુલાની અને અન્ય ના કેસમાં, જે (૨૦૧૭) ૨ એસ.સી.સી. ૭૭૯ માં રીપોર્ટ થયેલ છે, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરાગ્રાફ નં. ૮ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:-

“જે અપવાદો દર્શાવવામાં આવ્યા હતા તે તબીબી બેદરકારીના કેસોને લગતા છે જેવું કે જેકબ મેથ્યુ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય ના કેસમાં જણાવવામાં આવ્યું છે. અદાલતે પી. સિરાજુદ્દીન વિરુદ્ધ મદ્રાસ રાજ્ય અને સી.બી.આઈ. વિરુદ્ધ તપન કુમાર સિંઘ ના ચુકાદાઓનો પણ સંદર્ભ લીધો હતો અને અંતે ઠરાવ્યું હતું કે માત્ર એટલું જ જરૂરી છે કે પોલીસને

આપવામાં આવેલી માહિતી પરથી કોન્ફિડેન્સ ગુનો બનતો હોવાનું જણાવું જોઈએ. આવી સ્થિતિમાં, એફ.આઈ.આર. નોંધવી ફરજિયાત છે. જોકે, જો આપવામાં આવેલી માહિતીમાં કોઈ કોન્ફિડેન્સ ગુનો બનતો ન હોય, તો એફ.આઈ.આર. તુરંત નોંધવાની જરૂર નથી અને સંભવતઃ પોલીસ કોન્ફિડેન્સ ગુનો બન્યો છે કે કેમ તે સુનિશ્ચિત કરવાના મર્યાદિત હેતુ માટે એક પ્રકારની પ્રાથમિક ચકાસણી અથવા તપાસ કરી શકે છે. પરંતુ, જો આપવામાં આવેલી માહિતીમાં સ્પષ્ટપણે કોન્ફિડેન્સ ગુનો બન્યાનો ઉલ્લેખ હોય, તો તુરંત એફ.આઈ.આર. નોંધવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ નથી. એફ.આઈ.આર. ની નોંધણીના તબક્કે અન્ય બાબતો સુસંગત નથી, જેમ કે, માહિતી સાચી છે કે કેમ, માહિતી વિશ્વસનીય છે કે કેમ, વગેરે. એફ.આઈ.આર. ની નોંધણીના તબક્કે માત્ર એટલું જ જોવાનું રહે છે કે શું આપવામાં આવેલી માહિતી પરથી પ્રથમદર્શી રીતે કોન્ફિડેન્સ ગુનો બનતો હોવાનું જણાય છે કે કેમ.”

૧૦. બંને પક્ષોની સામસામી દલીલો અને રેકર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીને ધ્યાને લેતાં, એવું જણાય છે કે અગાઉ, આ અદાલતે સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપ્લિકેશન નં. ૪૬૫૩/૨૦૧૭ માં પસાર કરેલ તારીખ ૦૫.૦૭.૨૦૧૭ ના હુકમના પેરાગ્રાફ નં. ૨ માં પોલીસ સત્તાવાળાને નીચે મુજબની અસરવાળા જરૂરી નિર્દેશો આપ્યા હતા:-

“૨. પાંડેસરા પોલીસ સ્ટેશનના પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરે, અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૬/૦૫/૨૦૧૭ ની અપ્પિકેશન / ફરિયાદની તપાસ કરવાની રહેશે અને તેમાંથી કોઈ કોન્ફ્લિક્ટિંગ ગુનો બનતો હોવાનું જણાય છે કે નહીં તે અંગે નિર્ણય લેવાનો રહેશે. ફરિયાદનું અવલોકન કર્યા પછી અને તપાસ, જો કોઈ હોય તો, પછી પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરનો એવો અભિપ્રાય હોય કે તેમાંથી કોન્ફ્લિક્ટિંગ ગુનો બનતો હોવાનું જણાય છે, તો તેવા સંજોગોમાં, પ્રથમ માહિતી અહેવાલ (એફ.આઈ.આર.) તુરંત નોંધવામાં આવે. જોકે, જો પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરનો એવો અભિપ્રાય હોય કે એફ.આઈ.આર. નોંધવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી, તો તેવા સંજોગોમાં, આજથી પખવાડિયાના સમયગાળામાં ટૂંકમાં કારણો આપીને અરજદારને તે અંગે લેખિતમાં જાણ કરવામાં આવે.”

૧૧. આ તબક્કે, એ નોંધવું સુસંગત છે કે જ્યારે પોલીસને માહિતી આપવામાં આવે, પરંતુ તે સંબંધમાં કોઈ પગલાં લેવામાં ન આવે, ત્યારે ફરિયાદી સદર સંહિતાની કલમ ૨૦૦ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૧૮૦ હેઠળ ગુનાની નોંધ લેવાની અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ ફરિયાદ કરી શકે છે અને મેજિસ્ટ્રેટે સદર સંહિતાના પ્રકરણ ૧૫ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ ફરિયાદની તપાસ કરવી જરૂરી છે. **ઓલ ઇન્ડિયા ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સિસ એમ્પ્લોઈઝ યુનિયન (રજિ.) તેના પ્રમુખ માર્ક્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૧૯૯૬) ૧૧ એસ.સી.સી. ૫૮૨** ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા

સ્પષ્ટપણે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે આવા કેસોમાં રિટ પિટિશન ગ્રાહ્ય રાખવાની હોતી નથી. આ જ સિદ્ધાંતનું ગંગાધર જનાર્દન મ્હાત્રે વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, (૨૦૦૪) ૭ એસ.સી.સી. ૭૬૮ ના કેસમાં પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે.

૧૨. સાકિરી વાસુ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, રીપોર્ટ થયેલ (૨૦૦૮) ૨ એસ.સી.સી. ૪૦૯, માં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા-૧૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:-

“૧૧. આ સંબંધમાં અમે જણાવવા માંગીએ છીએ કે જો કોઈ વ્યક્તિને એવી ફરિયાદ હોય કે પોલીસ સ્ટેશન સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ તેની એફ.આઈ.આર. નોંધતું નથી, તો તે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪(૩) હેઠળ લેખિત અરજી દ્વારા પોલીસ અધિક્ષકનો સંપર્ક કરી શકે છે. જો તેનું પણ કોઈ સંતોષકારક પરિણામ ન આવે એટલે કે કાં તો હજુ પણ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં ન આવે, અથવા તો તે નોંધ્યા પછી પણ યોગ્ય તપાસ ન કરવામાં આવે, તો વ્યથિત વ્યક્તિ સંબંધિત વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪(૩) હેઠળ અરજી દાખલ કરવા માટે સ્વતંત્ર છે. જો કલમ ૧૫૪(૩) હેઠળ આવી અરજી મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવે, તો મેજિસ્ટ્રેટ એવા કેસમાં કે જ્યાં વ્યથિત વ્યક્તિના જણાવ્યા મુજબ યોગ્ય તપાસ કરવામાં આવી ન હતી, એફ.આઈ.આર. નોંધવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે અને યોગ્ય તપાસ

કરવાનો નિર્દેશ પણ આપી શકે છે. મેજિસ્ટ્રેટ સદર જોગવાઈ હેઠળ યોગ્ય તપાસ સુનિશ્ચિત કરવા માટે તપાસનું નિરીક્ષણ પણ કરી શકે છે.”

૧૩. ઉપરોક્ત મતને નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા **સુધીર ભાસ્કરરાવ તાંબે વિરુદ્ધ હેમંત યશવંત ઢાંગે અને અન્ય** રીપોર્ટ થયેલ (૨૦૧૬) ૬ એસ.સી.સી. ૨૭૭ ના કેસમાં પુનઃ પુષ્ટિ આપવામાં આવી છે. આ કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા-૨ અને ૩ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું અને અવલોકન કર્યું છે:-

“૨. આ અદાલતે સાકિરી વાસુ વિરુદ્ધ યુ.પી. રાજ્ય ના કેસમાં ઠરાવ્યું છે કે, જો કોઈ વ્યક્તિને એવી ફરિયાદ હોય કે તેની એફ.આઈ.આર. પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવી નથી, અથવા નોંધાઈ હોવા છતાં, યોગ્ય તપાસ કરવામાં આવી રહી નથી, તો વ્યથિત વ્યક્તિનો ઉપાય ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ વડી અદાલતમાં જવાનો નથી, પરંતુ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટનો સંપર્ક કરવાનો છે. જો સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ આવી અરજી કરવામાં આવે અને મેજિસ્ટ્રેટને પ્રથમદર્શી રીતે સંતોષ થાય, તો તેઓ એફ.આઈ.આર. નોંધવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે, અથવા જો તે અગાઉથી નોંધાયેલી હોય, તો તેઓ યોગ્ય તપાસ કરવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે જેમાં તેમની મુનસફી મુજબ, જો તેઓ જરૂરી માને તો, તપાસ અધિકારી બદલવાની ભલામણ કરવાનો પણ સમાવેશ થાય છે, જેથી આ બાબતમાં યોગ્ય તપાસ થઈ શકે. અમે સાકિરી વાસુ ના કેસમાં આ વાત એટલા માટે

કહી છે કારણ કે અમે આ દેશમાં જોયું છે કે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નોંધવાની અરજ કરતી અથવા યોગ્ય તપાસ માટેની અરજ કરતી રિટ પિટિશનોનો વડી અદાલતોમાં ભરાવો થઈ ગયો છે.

૩. અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે જો વડી અદાલતો આવી રિટ પિટિશનો ગ્રાહ્ય રાખશે, તો તેમની પાસે આવી રિટ પિટિશનોનો ભરાવો થઈ જશે અને આવી રિટ પિટિશનોનો નિકાલ કરવા સિવાય તેઓ અન્ય કોઈ કામ કરી શકશે નહીં. આથી, અમે ઠરાવ્યું છે કે ફરિયાદીએ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટનો સંપર્ક કરવાના પોતાના વૈકલ્પિક ઉપાયનો લાભ લેવો જ જોઈએ અને જો તેઓ તેમ કરશે, તો મેજિસ્ટ્રેટ, જો તેઓ પ્રથમદર્શી રીતે સંતુષ્ટ હોય તો, પ્રથમ માહિતી અહેવાલની નોંધણી સુનિશ્ચિત કરશે અને આ બાબતમાં યોગ્ય તપાસ પણ સુનિશ્ચિત કરશે, અને તેઓ તપાસનું નિરીક્ષણ પણ કરી શકે છે.”

૧૪. ઉપરોક્ત સ્થિતિ થયેલા કાયદાને ધ્યાને લેતાં, આ અદાલતનો એવો અભિપ્રાય છે કે અરજદાર – ફરિયાદી માટે યોગ્ય માર્ગ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૧૮૦ હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરીને સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટનો સંપર્ક કરવાનો છે.

૧૫. આ અવલોકન સાથે, આ પિટિશનનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત હદ સુધી રૂલ સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે.

સહી/-

(એ.પી. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.